

(Hekayə)

Qatar gələne yaxın "Zaqaziq" stansiyasının da canlanma başlanırdı. Səfərə çıxanlar, gələnləri qarşılayanlar, ən çox da gündəlik ruzisini buradan çıxarmağa çalışanlar hər səhər sanki hardansa peyda olurdular. Hamıdan qabaq da siqaret satan oğlanlar, ən tez də Cahşa gələrdi. Allahdan aşağı; onun bütün ümidi, gümanı bu stansiya gələne, buradan keçən səmişlərə qalmışdı. Qatar gələne qədər perrondakı adamlara göz qoyar, siqaret satmağa müştəri axtarırdı. Elə siqaret satan başqa oğlanlar da stansiyaadakı hər kəsi başdan-ayağa gözəndən keçirər, siqaret istəyeni vağzalda qazandıqları xüsusi təcrübə ilə müəyyənəndirər və ətrafında dolanırdılar. Bu yeniyetmələrin öz aralarında yazılmamış qanunları vardı; biri o birinin müştərisinə yaxınlaşmazdı. Bütün bunlar hələ hazırkı mərhələsi idi, əsl ticarət qatar gələndə qızırlıq mərhələsi idi, əsl ticarət qatar gələndə qızırlıq qaçırırdı. Doğrudur, bu iş onun dolanışıqı üçün vacib idi, amma soruşan olsa, işinə də, özünə də nifrət etdiyini söylər, sonra da çarəsiz boynunu büküb üzünə baxar, heç olmasa, bu səmimiyyəti müqabilində ondan bir qutu siqaret almağını umardı. Təkcə Cahşa yox, bu işlə dolanmaq üçün çıxırın cavanların hamısı sızə yəqin ki, elə həmin cavabı verər, bu həyata məhkum olduqlarını deyərlikərg Cahşa üçün ən böyük xoşbəxtlik varlı-karlı bir ağanın sürücüsü olmaq idi. Onda səliqəli geyinər, varlıların yediyindən yeyərdig Sürdüyü avtomobilə göz bəbəyi kimi baxar, ağasını gəzdirər, istirahətə, bahalı restoranlara aparar, ağanın kölgəsində adam kimi yaşayardıq Bu xəyallar Cahşanın bitib-tükənməyən sınıtlarını, bircə qutu siqaret sata bilmək üçün onun-bunun qabağına qaçdığı, cildən-cildə, rəngdən-rəngə düşdüğü gündəlik həyatını unutmaq üçün ən xoş təsəllisi, yeganə ümid qapısı idi. Cahşanın bu cür xəyallarla yaşamasının mühüm bir səbəbi vardı. – Qurr! O da Qurr kimi olmaq istəyirdi. Varlı bir iş adamının sürücüsüydüQurr. Başqa bir varlıların evində xidmətçi işləyən Nəbəviyyə adlı qızla görüşürdü. Bu görüşlərin birində Qurrun sevinc və həyəcanla əllərini ovuşduraraq Nəbəviyyəyə "Bu yaxında sənə nişan üzüyü gətirəcəyəm", – dediyini Cahşa da eşitmişdi. Qız da işvəli bir əda ilə guya açılmış örpəyini bağlamaq istəyirmiş kimi onun ucunu bir az da qaldırmış və oğlanı özünə məftun etmək üçün zeytun yağıyla parıldatdığı qara saçlarını göstərmişdi. Hər dəfə bu mənzərəni təsəvvüründə canlandıranCahşanın ürəyindən qara qanlar axır, qəlbində baş qaldıran qısqanclıq onu boğur, əldən salırdığı Axı, o da daNəbəviyyəni sevirirdig Hər dəfə qızın qara gözələrinə baxanda ürəyinə od düşür, həyəcandan özünü itirir, əl-ayağı titrəyirdig Cahşa qızı gözəndən qoymur, fürsət düşən kimi ona yaxınlaşırdı. Günlərin birində isə o da elə Qurr kimi qızın qulağına əyilib "Yaxında üzüklə gələcəyəm", – demişdi. Nəbəviyyə qaşlarını çatmış, onu başdan-ayağa süzərək, "Ala bilir-sən, get özünə bir cüt ayaqqabı al", – demiş və dönüb getmişdi. Bu cavabdan sonra Cahşa dəvə dabanına bənəzəyən yəndəmsiz ayaqlarına, kirlı paltarına və tozlu şapkasına göz gəzdirmiş, belə qənaətə gəlmişdi ki, bütün bu uğursuzluqlarının səbəbi elə bu görkəmdir. Amma nə olur-olsun, Cahşa ümidliyə düşən adam deyildi. Xəyallarını həqiqətə çevirmək üçün çıxırın, yollar axtarır, əlinə bir şey keçirə bilməsə də, ümidini itirmirdi.O axşam da həmişəki kimi "Zaqaziq" stansiyasına hamıdan qabaq gəlmişdi. Uzaqdan qatarın dumanı görünürdü. Bir azdan qatarın fit səsi eşidildi və vaqonlar göründü. Stansiya çatdı qatar böyük bir uğultu qoparıb dayandı. Cahşa vaqonlara tərəf qaçdı. Vaqonların girişində silahlı əsgər görüb xoflandı. Deyəsən, bu gün siqaret satmağa müştəri tapa bilməyəcəkdı; səmişlərin hamısı hərbi əsirlərdig Cahşa yerindəcə donub qaldig Gözlərindən kədər yağan səmişlər isə həsrət dolu baxışlarla perronda dayanmış Cahşaya, onun əlindəki siqaret qutularına baxırdılar. Stansiya-dakılar öz aralarında pıçıldayırdılar ki, əsir düşmüş İtaliya əsgərləridir, onları əsir düşərgəsinə aparırlar.Cahşa donub qalmışdıq Gözlərini əsirlərin rəngini itirmiş, bomboz sifətdən çəkə bilmirdi. Birdən içində qeribə bir duyğunun baş qaldırdığını hiss etdi; onların halına acıdı və ürəyindən keçdi ki, əlindəki bütün siqaretləri bu yazıqlara paylasın. Amma onun bu mərhəmət duyğusu uzun sürmədi və o yenidən dönüb bir az əvvəlki oğlan oldug Əvvəla, əlindəki siqaretləri açib bircə-bircə paylasaydı belə, bu əsirlərin heç yarısına da çatmazdı, ikincisi də öz arzularına və sevdiliyi qıza qovuşmaq üçün

Nəcib Məhfuz
Tərcümə etdi: Mahir Həmidov

siqareti satmalı idi – başqa yolu yoxduq Nə olur-olsun, bu fədakarlıq – vaqonun pəncərəsindən boylanın zavallıların əsl səfalet tablosu kimi görünən solğun çöhrələrini bircə siqaretlə sevindirmək belə Cahşa üçün imkansızdı. Əsirlərə acgözlüklə onun əlində tutduğu siqaret qutularına baxırdılar. Özünü ələ aldı, sifətinə əsəbi ifadə verdi və mərhəmətsiz, ikrah dolu baxışlarla onlara göz gəzdirməyə başladıq Bir anlığa nə düşündü, arxasına dönərək perronun kənarına tərəf yönəldi. Elə bu zaman arxadan kiminsə yunan ləhcəsi ilə ərəb dilində "siqaret" dediyini eşitdi.Cahşa dönüb çəşqin və tərəddüd dolu baxışlarla gözünü ondan çəkməyən əsire baxdı və baş barmağı ilə işarət barmağını bir-birinə sürterek siqaretin pulsuz ol-

rırdı:

– Yaxşı, dörd də razıyam.

Cahşa dörd də razı olmadı, üstəlik də etirazını bildirmək üçün damağına bir siqaret qoyub yandırdı və özündən razı halda tüstünü havaya üfurməyə başladı.

Bu mənzərəni görə, bayaqdan bəri əsəbləri tarıma çəkilməmiş əsgərin artıq səbri tükəndi. Həmin anda onun bu dünyada siqaret çəkməkdən başqa heç bir istəyi yoxdu, daha doğrusu, siqaretdən savayı ağına bir şey gəlmirdig Elə çarəsiz haldadı ki, dördəndən sonra "üç" demədi, birbaşa ikiyə düşdü. Cahşa isə tələsmirdi, yəqin ki, istəsə, onu birə də endirə bilirdi, amma endirmədi, iki qutuya razılaşdı və əsgər də bayaqdan əlində yələdiyi kitelini uzadaraq:

– Gətir, – dedi.

Cahşa oturduğu yerdən qalxıb qatara yaxınlaşdı və kitelini alıb, əsgərə iki qutu siqaret verdi. Qurr hissisi ilə əlindəki kitelə baxan Cahşanın dodaqlarına zəfər təbəssümü qondu. Qa-

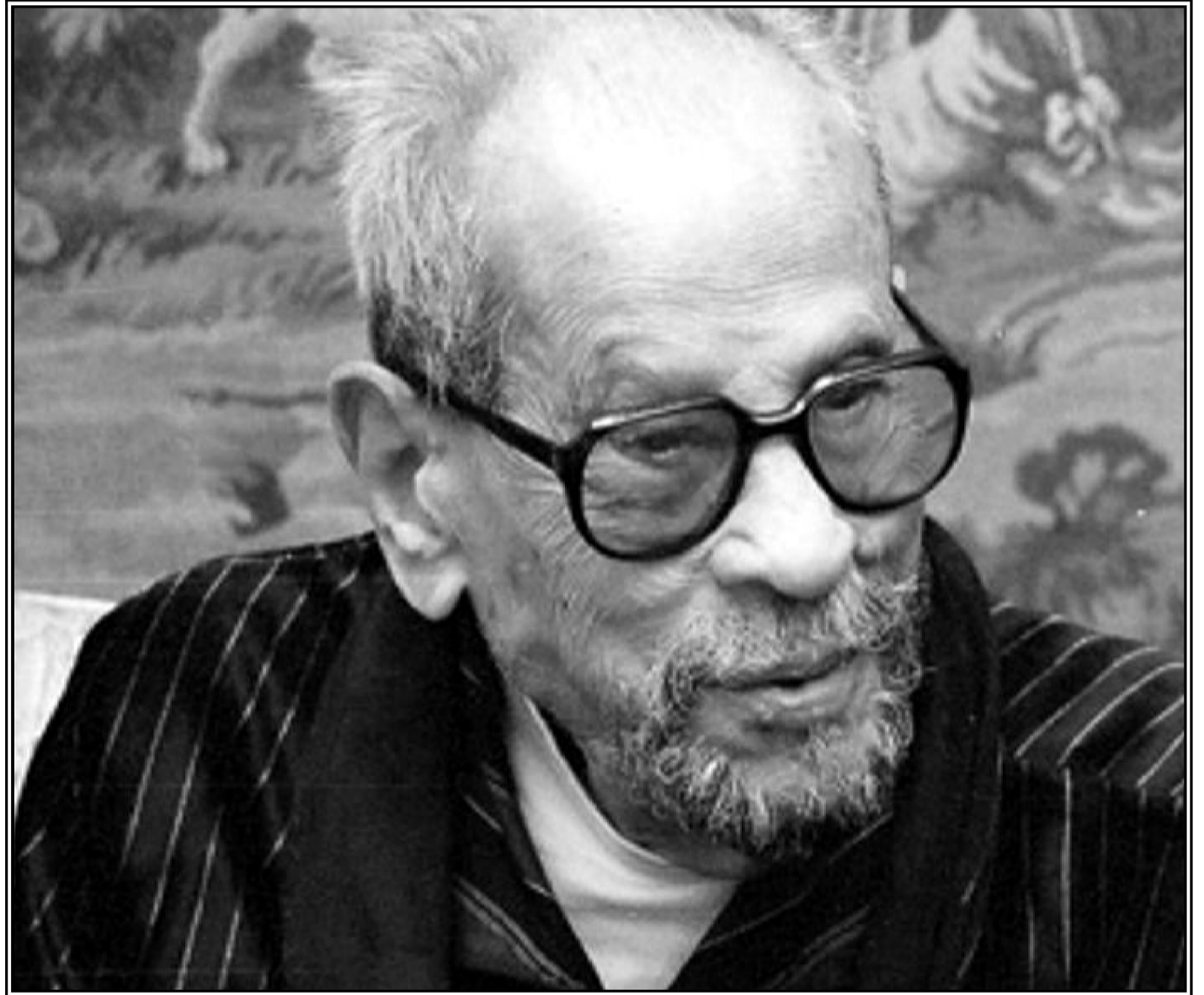
və əsgərlərdən biri kitelini çıxarıb ona tərəf uzatdı. Cahşa əsgərə yaxınlaşdı, əli ilə şalvarını göstərdi, yeni kitelini yox, şalvarı istəyir. Əsgər çiyinlərini çəkdi, yeni ona da etiraz eləmir, sonra da şalvarını soyunmağa başladı. Beləcə, alış-veriş baş tutmuş oldu. Şalvarı alan Cahşa az qala sevincindən uçurdug Əvvəlki yerinə qayıdıb şalvarı da geyindi. Bu geyimdə o lap İtaliya əsgərinə oxşayırdı! Görəsən, geyimində, üst-başında bir nöqsan varmı? Kaş, əsirlərin şapkalı da olaydıq Ancaq ayaqqabıları vardı!..

Cahşa siqaret qutularını götürüb yenidən qatara tərəf yüyürdü:

– Siqaret, bir cüt ayaqqabıya bir qutu!.. Bir cüt ayaqqabıya bir qutu!g – deyər qışqırdı.

Yenə də əl-qol işarəsi ilə istəyini başa salmaq istədi. Ancaq o, müştəri tapanaq qatar fit çaldı və silahlı mühafizəçilər vaqonların qapılarında öz yerlərini tutdular. Qatar uzun bir fit verdi və bacasından qalxan qara tüstü buludu stansiyanın üstünə çökdüq Uğultu ilə yerindən

Güllələnən xəyallar

madığını xatırladı. Bədəninin az qala yarısını vaqonun pəncərəsindən bayıra çıxarmış əsir ehtiyatla sağa-sola boyladı və əynindəki əsgər kitelini çıxarıb yelləyərək, "Mənim pulum budur", – deyər Cahşaya səsləndi.Cahşa bu təklif qarşısında bir anlıq çəşqin qaldı, amma sarı düyməli, boz rəngli kitelə gözü düşdüyü üçün ürəyi həyəcanla çırpınmağa başladı. Ancaq o, çoxlarının düşündüyü qədər də sadələvh və axmaq deyildi. Bu kitelə əsirdən su qiymətinə almağa qərar verdi. Elə bunun üçün də özünü bu təklif qarşısında laqeyd göstərməyə başladı, yeni o qədər də ehtiyacım yoxdur. Sonra da bir qutu siqareti yuxarı qaldırıb əsire göstərdi, yeni bir qutuya bir kitel. Əsgərin alını qırırdı və dedi:

– Bu cür kitel üçün cəmi bir qutu? On qutu verg

Cahşa başını bulayaraq razı olmadığını bildirdi və geri çəkildi. Əsirin onun toruna düşdü-yünü və istədiyi qiymətə razı olacağını bildiyi üçün dönüb getdi. Əsgər arxasınca səsləndi:

– Yaxşı doqquz, ya da səkkiz qutu verg

Cahşa inadla başını yellədi, yeni "yox". Əsgər bu dəfə də:

– Onda yeddi olsun, – dedi.

Cahşa yenə başını yellədi. Əsir onu geri qaytarmaq üçün altıya, sonra isə beşə qədər endi.

Cahşa hələ də başını yelləyirdi. Sonra da gedib perronun kənarındakı skamyada oturdu. Hövsələdən çıxmış əsgər hələ də onu çağı-

yıdıb bir az əvvəl oturduğu skamyanın yanına gəldi, əlindəki siqaret qutularını oturaçağın üzərinə qoyub, kitelini geyindi. Kitel Cahşanın əyninə böyükdü, amma bu, onun üçün dərd deyildi, ən əsas o idi ki, bu cür geyimi vardı!.. Sevincindən nə edəcəyini bilmirdig Siqaret qutularını götürüb stansiya o baş-bu başa gəzməyə, müştəri haraylamağa başladı. Ürəyindən bircə istək keçirdi: "kaş, al örpəkli Nəbəviyyə məni bu geyimdə görərdig O zaman mənəndən uzaq durmaq və yuxarıdan aşağı baxmazdıq" Sonra da ürəyində Qurra meydan oxumağa başladı: "Artıq bundan sonra sən də mənim yanımda lovğalana bilməzsən!.." Ancaq bir məsələ də vardı; axı, Qurr təkcə pəncək deyil, kostyum geyinirdi, onunca təkcə kitelə vardı, bəs, şalvarı haradan tapacaqdı?.. Bir az düşündü və ağına nə gəldisə, qatarın pəncərəsindən boylanın əsirlərə mənalı-mənalı baxmağa başladı. İçində yeni arzular baş qaldırmışdı, deyəsən, kitelin şalvarını da ələ indirdi, burada ələ keçirməyə qərar vermişdi. Vaqonlara yaxınlaşdı:

– Siqaret!.. Siqaret!.. Pulu olmayanlar üçün bir qutu bir şalvara! Bir şalvara bir qutu! – deyər qışqırmağa başladı.

Bu sözləri bir neçə dəfə təkrarladı. Birdən ağına gəldi ki, əsirlər onun nə dediyini anlamırlar, ona görə də başqa bir üsul düşündü; gah əynindəki kitelə göstərməyə, gah da siqaret qutusu başının üstündə yelləməyə başladı. Çox keçmədi ki, onun bu fəndi öz səmərəsini verdi

tərəpənən qatar sanki, Cahşanın arzularını da özü ilə aparır, onu bu stansiya ayaqyalın qoyurdug Onun gözələrində kədərle qəzəb bir-birinə qarışmışdı. Vaqonlar Cahşanın yanından ağır-ağır ötüb keçir, o isə dayandığı yerdə donub qalmışdıq

Birdən mühafizəçilərdən biri əsgər geyimli Cahşanı gördü, üzü qəzəbdən titrədi və Cahşaya əvvəlcə ingiliscə, sonra isə italyanca qışqırdı:

– Ey, əsir, tez min!.. Tez ol, qatara min!

Cahşa əsgərin nə dediyini başa düşmədi və əlini yelləyərək stansiyanın kənarına doğru addımlamağa başladı. Əsgər isə dayanmadan qışqırırdı:

– Qatara min, əsir! Son dəfə xəbərdarlıq edirəm, qatara min!

Cahşa onu məsxərəyə qoymaq üçün dodaqlarını bürdü, dönüb yoluna davam etdi. Mühafizəçi əsgər sol əlini yelləyərək onu hədələdi və qatara minməsinə istədi. Ancaq Cahşanın ona məhəl qoymadığını görüb tütəngini çiyindən aşırırdı və atəş açdı. Güllənin səsi qulaqlarda əks-səda doğurdu. Oğlan səndəleyib üzünü üstə yixildig Siqaret qutularını ətrafa səpəndig Bir azdan qatar gözəndən itmiş, stansiyanın üstünə çökmüş tüstüsü dağılıb getmişdi. Cahşanın cansız bədəni isə elə yixildig yerdəcə buza dönmüşdü!..

Səhifəni hazırladı: Tural Turan